

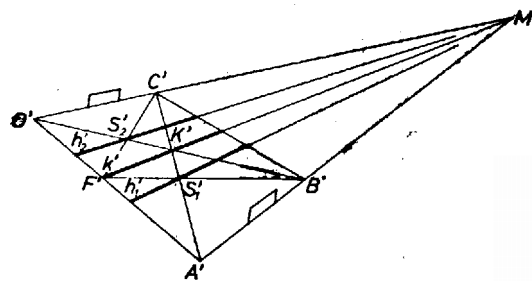
I. megoldás. Köztudomású, hogy fényképen az egy egyenesen levő, egyenlő hosszú szakaszok képei általában különböző hosszúak, ezért a kívánt osztóvonalak képeit nem rajzolhatjuk meg (a pálya oldalvonalainak képén végrehajtott) szokásos szakaszfelezés, ill. harmadolás alapján.

A fényképet – és eredetijét, a φ felvételi filmet, ami sík – centrális vetületnek tekinthetjük: egy (a felvevőgép látóterében, nyílásszögtartományában levő) P pont vetülete (képe) a lencse O középpontját vele összekötő egyenesnek, P vetítősugarának φ -vel való P' metszéspontja, hiszen a P -ből jövő és O -n átmenő fénysugár irányváltozás nélkül halad a lencsén át a filmig. (A tárgyról jövő többi fénysugár az előbbivel a képpontban egyesül, csupán a vegyi hatást erősíti.) Tovább csak centrális vetületre gondolunk, φ -t nem tekintjük határoltnak és csak azoknak a pontoknak tulajdonítunk vetületet, amelyek az O -n átmenő, φ -vel párhuzamos φ_0 sík által kettévágott térnek φ -t nem tartalmazó felében vannak; már φ_0 -beli pontnak sincs vetülete.

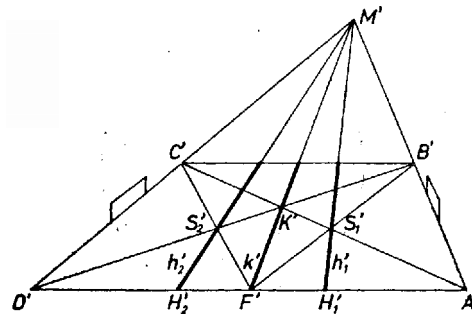
Egy, az O -n nem átmenő e egyenes vetítősíkja az O és e által meghatározott sík, ennek φ -vel való metszévonalja az e -nek e' képe, egyenes (pontosabban: csak akkor egyenes, ha $e \parallel \varphi$ és e a mondott féltérben van; különben félegyenes képe félegyenes). Az O -n átmenő egyenes képe pedig egyetlen pont.

Legyenek e_1, e_2 egymással párhuzamos, az O -n nem átmenő és a φ -t metsző egyenesek. Vetületük, e'_1 , ill. e'_2 , metszi egymást egy pontban, hiszen az O, e_1 és O, e_2 vetítősíkok metszik egymást egy, az O -n átmenő és amazokkal párhuzamos e_0 egyenesben, és ennek képén, ami egy E_0 pont, e'_1 is, e'_2 is átmege. Ugyanígy minden az e_1 gyel párhuzamos egyenes vetülete átmege E_0 -on.

Ezek alapján az $ABCD$ futballpálya (téglalap) k középvonalának keresett k' képe átmege a kapuvonalak (alapvonalak) $A'B', C'D'$ képei meghosszabbításának M' metszéspontján (1–2. ábra).

1. ábra

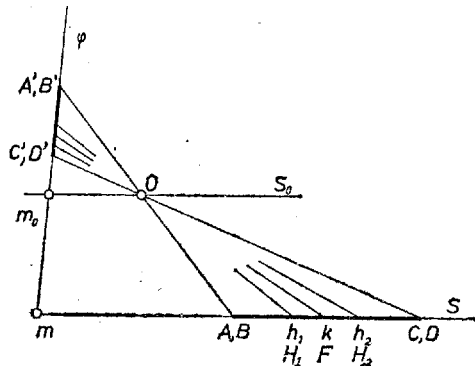

2. ábra

Másrészt k átmege az AC, BD átlók metszéspontján, a pálya K középpontján, aminek képe az átlók képének K' metszéspontja; ennél fogva k' az $M'K'$ egyenesnek a pálya $A'B'C'D'$ képébe eső szakasza.

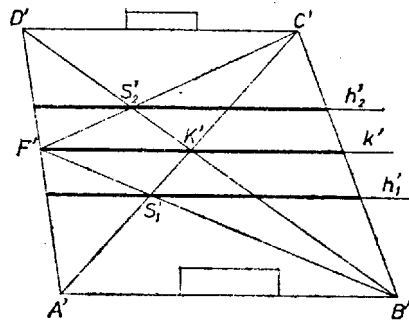
Ugyancsak M' -n mege át a h_1, h_2 harmadolóvonalak keresett h'_1, h'_2 képe is, egy-egy további pontjuk pedig az ADB , ill. ADC háromszög S_1 , ill. S_2 súlypontjának S'_1, S'_2 képe, hiszen pl. S_1 -nek AB -től való távolsága egyenlő az AD oldalvonal $1/3$ részével. A két súlypont képét az AK, BF , ill. DK, CF súlyvonal-párok képeinek metszéspontja adja, ahol F az AD oldalvonal felezőpontja, aminek F' képét k' metszi ki $A'D'$ -ből.

Szerkesztésünk csak olyan esetben nem hajtható végre, ha $A'B' \parallel C'D'$, azaz M' nem jön létre. Ez azt jelenti, hogy AB és CD vetítősíkjának metszévonalja nemcsak a pálya síkjával párhuzamos – ami mindig fennáll –, hanem φ -vel is, ennél fogva e két sík (ti. a pálya és φ) m metszévonalával is (oldalnézetben lásd a 3. ábrán).

3. ábra

Így pedig k , h_1 és h_2 képe is párhuzamos m -mel, vagyis $A'B'$ -vel. Ezért k' a K -n át, h'_1 , h'_2 pedig a k' -ből F' útján nyert S'_1 -n, S'_2 -n át $A'B'$ -vel párhuzamosan húzott egyenesszakasz (4. ábra).

4. ábra

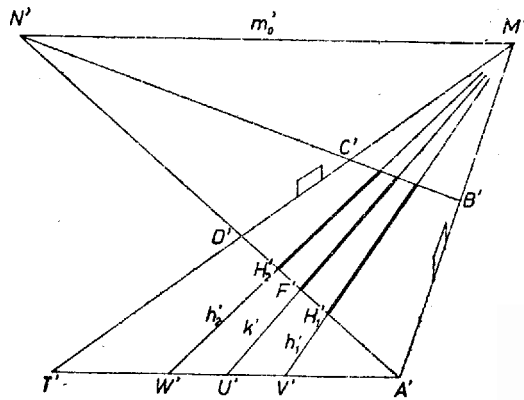
– Lehetséges az is, hogy m sem jön létre, $\varphi \parallel S$; ekkor a pálya képe téglalap, a szerkesztés valódi nagyságban (torzulások nélkül) elvégezhető.

Nagy Ferenc (Budapest, I. István Gimn., IV. o. t.)

II. megoldás. Feladatunkat a szakasz felosztás ismert szerkesztése képi megfelelőjének végrehajtásával oldjuk meg, a fentiek és az alábbi észrevétel felhasználásával.

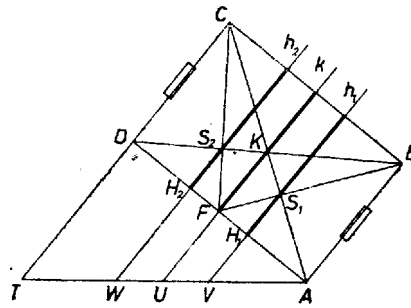
Az I. megoldás 2. ábráján $A'D' \parallel B'C'$, a pálya képe trapéz. Ebből könnyen adódik,¹ hogy $A'F' = F'D'$, és hasonlóan kaphatjuk, hogy pl. h'_1 -nek $A'D'$ -n levő H'_1 metszéspontja harmadolja $A'D'$ -t. Másrészt ekkor a 3. ábrán végzett megfontoláshoz hasonlóan $A'D'$ párhuzamos φ -nek és a pálya S síkjának m metszésvonalával. Ezek szerint az m -mel párhuzamos egyeneseken levő, egyenlő hosszú szakaszok képe egyenlő hosszú.

Eszerint, ha a pálya bármely fényképén pl. A' -n át párhuzamosot húzunk m -mel, ennek az $A'B'$, $C'D'$ egyenesek közé eső $A'T'$ szakaszát megfelezzük és megharmadoljuk rendre az U' , V' , W' pontokkal (képen az 5. ábra, alaprajzban a 6. ábra), akkor k képe az $M'U'$ egyenes (ill. ennek a pálya képébe eső szakasza), h_1 -é és h_2 -é pedig $M'V'$, ill. $M'W'$. Valóban, ekkor T' tekinthető egy az S -ben levő T pont képének, melyre AT párhuzamos m -mel, ugyanígy U' , V' , W' az AT szakasz felező-, ill. harmadolópontjai képének, ekkor pedig $M'U'$, $M'V'$, $M'W'$ a rendre U -n, V -n, W -n át AB -vel párhuzamosan húzott, tehát S -ben fekvő egyenes képe, ezek az egyenesek átteszik az $AU : AT = 1 : 2$, az $AV : AT = TW : AT = 1 : 3$ arányt az AD oldalvonalra képük pedig kijelöli az osztópontokat $A'D'$ -n.

5. ábra

¹Pi. az 1244. gyakorlat segédterével, lásd K. M. L. 39 (1969) 62. o.

6. ábra

A leírt szerkesztés céljára m irányát megadja az O -n átmenő és a pálya síkjával párhuzamos S_0 síknak φ -vel való m_0 metszésvonala (3. ábra). Ennek az S_0 -nak egy pontja a fenti M' , mint az O -n át AB -vel párhuzamosan húzott, vagyis az S_0 -ban fekvő egyenesnek a képe, egy másik pontja pedig – ugyanezt a meg gondolást az AD , BC párhuzamos egyenesekre megismételve – $A'D'$ -nek és $B'C'$ -nek N' metszéspontja.

Simon Júlia (Győr, Kazinczy F. Gimn., IV. o. t.)

Fejes Gábor (Miskolc, Földes F. Gimn., II. o. t.)

Megjegyzések. 1. Egyik megoldásban sem használtuk fel, hogy a futballpálya síkja vízszintes, sem azt, hogy a film síkja függőleges (különben e két tény egyike sincs biztosítva); számos dolgozat ezekre és „a perspektíva törvényeire” épült, idézésük, megokolásuk nélkül.

2. A II. megoldás módján tetszés szerinti arányt rávihetünk egy, a fényképen levő egyenesszakaszra (hacsak a képen megvan egy rajta átmenő sík két párhuzamos egyenespárjának képe). Az I. megoldás szerint csak olyan $m : n$ arányú osztást végezhetünk, melyre m/n racionális szám, és ismert egy, a szakaszt metsző párhuzamos egyenespár képe; ehhez is esetenként bonyolult meg gondolás szükséges.

3. Érkezett olyan dolgozat is, amely azt használta fel, hogy egy-egy „szemben álló” kapufa talppontját összekötő egyenes párhuzamos az oldalvonalakkal, és e 2 egyenes a pályát 3 téglalapra osztja fel. A fentiekben a kapukat csak a kapuvonalak és oldalvonalak megkülönböztetésére használtuk fel.